

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za celo leto 60 Din.
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 23. junija 1933.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Značajnost v politiki

Očitek, ki ga je izrekel Tavčar nasproti Cankarju, da vedno menja svoje nazore, je značilen za pojmovanje politične značajnosti in doslednosti od strani naše inteligence. Značajan si po njenem mnenju, ako ostaneš zvest politični organizaciji in njenim voditeljem, pa najsi stokrat zataje načela, na katerih je bila organizacija zgrajena in naj vsak dan izdajajo ideje, ki bi morale biti zanjo vodilne. Značajan si, ako ostaneš tudi proti svojemu boljšem prepričanju pripadnik neke politične smeri, ki se je preživela in postala za narod očitno zlo. Značajan si, ako iz trme ali duševne lenobe vztrajaš v neki miselnosti, ki jo bolj ali manj zavestno sam čutiš kot zmoto. Značajan si, ako se oklepaš nekega programa, ker ti manjka duševnega in moralnega poguma, da bi prelomil z njim in to javno povedal. Značajan si, ako si postal duhovna in politična okamenina, ki se ponaša s svojo »ravno črto« v političnem življenju, ter se postavljaš za sodnika nad onimi, ki mislijo s svojimi možgani in slede svoji pameti in svoji vesti ter obračajo hrbet neki stvari, ki so jo spoznali kot slabo. Takih tipov politične značajnosti je pri nas v izobilju.

Kakor v marsičem, je treba obračunati tudi s temi nazori in predsodki, s to vrsto značajnosti, ki odklanja vse, kar bi utegnilo spraviti njenega nosilca iz duševnega ravnotežja, ga vznemirjati in mu vzeti vero v lastno popolnost.

Temu nasproti je treba, da uveljavimo in postavimo na pravo mesto v javnem življenju one vrline in lastnosti, ki so, odkar svet stoji, veljale kot izraz prave močnatosti in značajnosti in so vedno obstajale v pravi duhovni borbenosti, ljubezni do duhovne svobode in resnice, v skladnosti življenja in postavljenih načel, v močni volji, delati vedno po svojem najboljšem prepričanju in v pogumni pripravljenosti, sprejeti nova spoznanja, od koderkoli prihajajo, in najsi je ločitev od starih nazorov še tako težka.

Takih značajev nam je treba, ki v duhovni rasti ne poznajo nikdar zastoja, stoje vedno blizu življenja, in so vedno pripravljene, iti resnici do dna, nazore, ki so jih spoznali kot nepravde, zavreči in zmoto popraviti.

Takih mož nam je treba, ki se zavedajo, da imamo načela zato, da jih izvajamo, izvajamo ob svetkih in petkih.

Takih duhovnih borcev si želimo, predvsem kot vzgojitelje naše mladine, ki ne klonéjo pod nobenim pritiskom, ne sklepajo nobenih kompromisov v načelnih stvareh, ki so nepomirljivi nasprotniki vsake hinavščine, vsake dvojne morale, in se zavedajo, da besede ne zadostujejo, da je treba dejanj, da je treba žrtve, da so žrtve tisto, ki oploja vsako veliko gibanje, da brez njih niso dosegljivi nobeni veliki nameni.

Kdor duhovno ne raste, ta nazaduje, kdor se samozadovoljno zabublja in domneva, da se bo za neko misel, ki jo je kedaj sprejel kot evangelij, lahko vse življenje po ceni navduševal, ne da bi je dnevno znova doživljal, ne da bi ji šel vedno bolj do dna, ta se bo vedno bolj oddaljeval od resnice in življenja in bo ideji sami delal najhujše nasilje. Živa ideja se izživlja v vedno novih oblikah, nas žene do vedno novih zaključkov in sklepov.

Z idejo svobodne Jugoslavije ni nič drugače. Prvi njeni znanilci so jo sprejeli v neki nerazčiščeni, nejasni, realno nedognani obliki. Naša naloga je bila, da jo do konca mislimo in ji damo vedno konkretnješo in bogatejšo vsebino. Ideja svobodne Jugoslavije mora in more biti kot živa ideja samo izraz one večne, človeku in človeštvu vrojene težnje po vedno ožjem zblizanju in spajanju narodov, po vstvarjanju vedno večjih celot in po združevanju v vedno višje enote, kot živa ideja pa mora enako globoko zajeti drugo, prav tako bistveno plat od vekomaj polarno se javljajočega življenja, mora obsegati enako močno in globoko v bistvo človeka, človeške duše in človeških rodov vsajeno težnjo po diferenciaciji, po individualnem izživetju, po ustvarjanju vedno novih, vedno boga-

tejših in pisanejših oblik in pojavov življenja. Ena težnja ne izključuje druge, nasprotno ena drugo dopolnjuje, ker sta obe izraz enega in istega življenja. Jugoslovanska ideja kot ideja svobodne politične združitve in svobodnega kulturnega zblizovanja in sožitja južnoslovanskih narodov ne more zato po svojem bistvu biti ovira za zblizovanje z drugimi narodi, ne more biti nikdar politično ekskluzivna, ampak kot individualno usmerjen izraz velike človečanske ideje samo pospeševalteljica novih in večjih političnih tvorb, na drugi strani pa ne more biti nikoli ovira, ampak le gonilna sila za ustvarjanje in izoblikovanje vedno izrazitejših samobitnih narodnih kultur, brez katerih bi človeštvo duhovno obubožalo.

Mi in evropska manjšinska politika

Prinašamo ta članek slovenskega akademika kot prispevek k problematiki manjšinske politike. Čim večje važnosti je ta za nas Slovence, tem bolj se moramo potruditi, da jo spoznamo v njenih realnih in psiholoških, vsem evropskim narodom danes skupnih osnovah. Pravilna ocena nasprotnika je najboljši kačipot do uspeha. Dve polji sta nam v izbiro: ali politika gesla: zob za zob, ki je za male narode politika samomora in pomeni boj proti vsem ali boj za zmago nraštveno pojmovane narodne ideje in za priznanje naroda kot duhovno-kulturnega občestva nasproti izključnemu poudarjanju političn. naroda in njegovih interesov. Kolikor bo to pojmovanje zadelo na odpor sistema, se mora boj za njegovo zmago obrniti tudi proti temu. Na noben način se vprašanje naših manjšin ne bo dalo dokončno rešiti po izhojenih potih. Zato moramo imeti pogum, da se ne ustrašimo posledic kake preusmeritve našega gledanja na celotno vprašanje, ako nam obeta prinesiti zaželjeni uspeh. Za enkrat bi pa opozorili na posnemanje vredno poštrevanost Nemcev za nacionalne namene, kakor nam jo prikazuje navedeni članek v »Ponedeljskem Slovincu«. Dajmo se od njih učiti!

Uredništvo.

»Pond. Slovenec« od 19. t. m.* je prinesel prevod članka iz nekega koledarja Südmarke. Prinesel ga je zato, ker je v tem članku jasno povedano, čemu služijo utrakvistične šole na Koroškem. Te šole naj čimprej ponemčijo »vindišarje«, kakor si baje ti sami žele.

Tisti, ki je v »Slovincu« komentiral navedeni članek, se ga je lotil kot nemške potrditve ponemčevalnih namenov koroške utrakvistične šole. Ni se posebej ustavljal pri pojmu »vindišarji«. Morda tudi zato ne, ker je delitev v slovensko orientirane in nemško orientirane koroške Slovence, ki bi utrakvistične šole opravičevala, če bi sama bila pravična, za vsakega Slovenca tako abotna, da ji niti ne more pripisovati resnosti. Češ, kaj boš zavračal to, čemur Nemci sami ne verujejo, to, kar Nemci govorijo samo iz cinizma!

In vendar bi rekel, da ni tako gotovo, da je vse samo prozorna maska njihovega imperializma. Za vsem je tudi nekaj dobre vere. In to toliko v našem koroškem kolikor v kašubskem in mazurskem vprašanju na poljski narodnostni meji. Prav ta dobra vera marsikaterega Nemca daje med drugim nemškemu boju za revizijo meja proti nam Slovanom tisti patos, tisto vero v končno zmago, ki sta imela že toliko uspeha pri Angležih in Amerikancih in ki ga dobiva sedaj tudi vsaj pri delu — in ne najslabšem — Francozov.

Dvomim, da bi Nemci bili vsi vprek ali po večini taki Huni, da bi bili zmožni tega cinizma. Kakor dvomim na sploh, da bi katerikoli narod bil v celoti sposoben take čisto na sili zidane politike. V oporo tega dvoma bi navedel, da so raznarodovalni načini in razlogi za nje (kakor se more vsakdo do dobra prepričati iz knjige, ki jo je izdal Manjšinski kongres) po vsej Evropi isti, pa naj gre potem za romanske ali germanske ali — last not least — slovanske raznarodovalce. Če se torej raznarodovanje in njegove metode ohr-

* Pred njim »Pohod« od 17. t. m.

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno povdarjalo to, kar vse zavedne rojake družijo, ne da bi hotela s tem zanikati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

nja preko vseh narodnih in rasnih razlik, potem moramo pač sklepati, da ne izvirajo iz narodnih ali rasnih posebnosti, ampak iz sistema, po katerem živi danes večji del današnje Evrope.

Kdo, res, bi si mislil, da se Nemcem za to, kar delajo na vzhodu, plačuje z enakim na zapadu, in to po tistih Francozih, o katerih si je pač ves civilizirani svet na jasnem, da so dali Evropi ideale zadnjih 150 let!?

Pa naj pogleda, kaj piše L' Illustration od 10. t. m. v četrtem članku serije, katero posveča znani Ludovik Nandeaum saarskemu vprašanju. Ta četrti članek se med drugim bavi s francoskimi šolami v saarskem ozemlju, predvidenimi po versajski pogodbi.

Nemci namreč trdijo, da so te šole mišljene samo za francosko rudniško osobje. Francozi pa odgovarjajo, da ne. »Omenjena trditev je v izrecnem nasprotju s samim besedilom versajske pogodbe. Ne bi se bilo zdelo potrebno, da se dá sankcionirati po versajski pogodbi za Francoze pravica, da govore svoj materinski jezik v Saari«. Potem pa nadaljuje: »Te šole so denuncirane dnevno od saarskega časopisja, češ da ne zmorejo svoje naloge, češ da so ognjišča nenravnosti in nediscipline. Resnica pa je, da je naše šolstvo vsaj toliko vredno kot saarsko; da ga vodijo učitelji, ki so na splošno višjega intelektualnega nivoja kakor domači učitelji; da nudijo za obmejno deželo neprecenljivo korist, da dajejo pouk v obeh jezikih (!); da osvetljujejo človečanski čut in duh občje civilizacije in uglajenosti, ki je lasten francoskemu značaju; da vršijo samo tisto propagando, ki se podaja iz njihovih dobrih namenov. Nemški pedagogi so v tem trenutku na gonji proti nam, in vendar jim nočemo nič slabega.«

Spričo tega, kar se godi s Slovenci na Koroškem in s Slovenci in Hrvati v Julijski Krajini, ni treba posebej opozarjati po eni strani na naivnost, ki bi brez dobre vere bila norčevanje, da praviča človeka v obmejni zemlji na svoj jezik ne potrebuje pogodbene zaščite, češ da se razume sama po sebi (mi bi rekli: ker tako in tako ne pomaga), in po drugi stvari na paralelo med Nandeaumjevimi argumenti in argumenti, s katerimi Nemci in Italijani zavračajo polemiko naših pedagogov proti njih šolstvu.

In vendar zbog tega ne bo nihče trdil, da so Francozi barbari, da je njihova kultura laž itd. Spoštovanje in simpatije do tega naroda nas navajata, kar nam stvarna neprizadetost omogoča, da gledamo na ta primer imperializma z neke objektivne daljave. Morda bo spričo njega zrastle spoznanje, da tudi marsikaterega vprašanje, ki ga doživljamo z neposredne bližine, nastaja iz nerazumevanja, zvezanega s sistemom, kaj daje etos narodni ideji.

O tem se bo mogoče prilika razpisati kdaj pozneje, za danes je bil namen opozoriti na enotnost narodnostnega vprašanja v njegovi manjšinski zaostitvi.

—i: Vrata slovenske „Narodne galerije“ so odprta ljudstvu

Ko so udarile ure na ljubljanskih zvonikih dvajstokrat in je zazvonilo poldan so se odprla velika vrata »Narodnega doma« v Ljubljani v dom slovenskih lepih umetnosti, v četrtek 22. rožnika leta 1933.

Brez hrupa in brez sejskega kričanja se je začela in končala slovesnost slovenske kulture. V velikih trenutkih življenja posameznika je zopern ropot, ob rojstvu in smrti, velikim trenutkom v duhovnem življenju celega naroda bi pa vzel vso globočino. Line med oblaki na nebu so se odprle, posijalo je za nekaj časa sonce, iz srednjega okna prvega nadstropja palače je bila spuščena modra preproga iz atlasta z umetniškim grbom in tremi zlatimi zvezdami na modrem polju. Morda so stopili za line med oblaki duhovi davnih ustvarjalcev naše umetnosti, morda je bil med njimi tudi duh Franceta Prešerna...

Predsednik »Narodne galerije« dr. Fr. Windischer je začel slovesnost in izrekel, da je dom slovenske oblik. umetnosti odprt. Povdaril je, da so Slovenci pred desetletji postavili ljubljanski »Narodni dom« v afirmacijo slovenstva. Razložil je namen in pomen »Narodne galerije«, nje zgodovinski razvitek ter osvetlil posamezne stopinje razvoja društva »Narodna galerija« do današnjih dni, ko je odkrita zbirka plodov slovenske umetnosti od 14. stoletja do najnovejšega časa. Opravičeno je povdaril, da je opravljeno delo sekularnega pomena. Izrekel je prošnjo vsem Slovencem naj jim bo »Nar. galerija« stvar srca. Sprejmo naj vsi Slovenci v srca slovensko kulturo, da bo slovenska kultura cvetela, da bo »Nar. galerija« v spodbudo slovenskim umetnikom, narodu pa v čast in plemenit ponos, da Slovenci ohranimo zaklade slovenskega duha, da jih zberemo vse in iz vseh časov, da bo cvetel duhovni cvet slovenstva. Zahvalil se je vsem ustvarjalcem slov. umetnosti, tistim iz davne preteklosti do sedanjega časa, ker so ustvarili narodu lepo umetnost.

Omenil je s hvalečnostjo vse pospeševalce »Nar. galerije«, senatorja Iv. Hribarja, ki je izposloval prvo denarno podlago za »Nar. galerijo«, nadškofa dr. Jegliča in knezoškofa dr. Rožmana, ki sta ji bila vedno naklonjena, spomnil se je javnih korporacij, ki so ji dajale prispevke, posameznih ustanovni-

kov, ki so darovali po 100.000 Din in vseh večjih in manjših darovalcev. Zahvalil se je tudi vsem korporacijam, ki so odstopile posamezne umetnine, med drugimi tudi »Akademiji oblik. umetnosti« na Dunaju itd. Predsednik dr. Windischer je pa ugotovil tudi, kako malo odmeva ima klic nase kulture med nami, če gre za gmotne prispevke. Njegov slavnostni govor je imel močan in moški slovenski in kulturni poudarek ter so ga Slovenci po vsi naši zemlji in drugod poslušali, ker ga je prenašal radio.

Podban dr. Pirkmajer je omenil pomenljivost slovesnosti in priznal, da naj je današnji dan dokaz za slovensko ustvarjalno moč. Dr. Stele je zanimivo in prepričevalno opisal zbirke »Narodne galerije« tako, da so stopile živo pred oči slovenske umetnine od gotične dobe do moderne tudi slovenskemu ljudstvu, ki je poslušalo v oddaljenih vaseh in za mejami v radiu govore iz slavnosti slovenskega vrhovnega umet. zavoda, ker je govoril s prepričanjem človeka, ki mu je slovenska kultura stvar duše in srca.

»Narodna galerija« bo odprta tri dni, t. j. v petek 23. 6., v soboto 24. 6. in v nedeljo 25. 6. t. l. ves dan in bo imel vsak vstop brez vstopnine. Tako bo »Narodna galerija« pokazala, da je ustanova slovenskega ljudstva, da hoče ostati v živi zvezi z ljudskimi množicami.

Občestveni pomen bo imela »Narodna galerija« pomen za vse in za vsakega Slovenca, ker bo v nji našel naš najpreprostejši človek umetnostni užitek, umetnost, ki mu je blizu, ker je njegova. Preprosti slovenski ljudje bodo dobili pobudo za umetnostno razumevanje in iz ljudske mladine se bodo pokazali umetniški talenti, ki bi drugače izginili.

Etični vpliv bo imela »Narodna galerija«, ker bo v nji zbrana slovenska duhovna tradicija. Pogled v zgodovino in vpliv zgodovinskih del daje zbranost in koncentracijo duha. Če človek, če narod ni duhovno zbran in je raztresen in razbit v duši, ni sposoben za odločna in velika dela. Duhovne zbranosti je treba vsem Slovencem danes bolj kot kdajkoli prej, ker duhovna zbranost ustvarja tudi značajnost, ki jo pri nas manjka tako hudo.

sejskih pristaniških beznicah, ki so jim smeje se kazale, »kako se prilegajo in pritrdijo na vitke noge prozorne svilene nogavice tudi brez damskih podvez. Marsikaj so se še naučili, kar so doslej videli le v filmu...« Sploh so si bili edini »da noč v Marseilleu bolj utruji, kakor tura preko štiritisoč metrov! Kaj bi take malenkosti — treba je bilo pokazati nekaj prav posebnosti! In res je »Jutro« serviralo svojim bravcem v pouk in zabavo posebno pikantno zabeljen lonček, ki more goditi le izkušenim sladkosnedežem. Neki A. Kraševce je v podlistku nagomilil toliko »slasti«, da se morajo tudi strokovnjakom »cediti kar sline« (tudi ta izraz je iz tiste številke, da ga nam ne bo kdo očitati!). Naj navedemo samo en primer! Opisuje nekega Poldrugoviča — ime zaradi obilnega trebuha — pravi: »Poprej je seveda dvoril marsikateri krasotici, sedaj pa obžaluje premlevalni pregovor, ki modruje:

Kar vsem rabi,
to se kmalu pohabi.

Pravijo, da se je v neki sladki ginjenosti majal pred velikim stenskim ogledalom in dejal kipu boga Lelja ali Amorja, stoječemu na okrajku: »Zbogom, prisrčan zamorček, moj amorček, nič več se ne bova videla, razen pred zrcalom!« Sram nas je, da bi nadaljevali. Celotni naš papir bi najbrž zardel, če bi ponatisnili še druge ocvirke, — »napredni« je seveda imuniziran proti takim smešnostim! — dovolj je, da so se take oštarijske kvante enkrat natisnile! Resnično bi bila vsa zadeva žalostna, če bi še ne poznali dovolj dičnega glasila jugoslovenske napredne inteligence! Žalostno pa je, da se za imenom Kraševce skriva baje neki književnik in pedagog! Zares čudni pedagogi so to, ki silijo zadnje čase v ospredje in hočejo na vsak način opozoriti javnost nase. Čas je, da se malo bolj pobrigajo zanje.

Kako se potvarjajo dejstva

Za peen-klubski kongres v Dubrovniku je, kakor smo že poročali, izšlo več priložnostnih publikacij, katerih namen je bil, da tujim gostom v kolikor mogoče nazornejši obliki pokažejo nekatere umetniške vrednosti slovenske in srbsko-hrvaške književnosti. Trenutno obstajajo in delujejo v Jugoslaviji trije popolnoma samostojni in v ničemer drug od drugega odvisni peen-klubski centri, in sicer v Ljubljani, v Zagrebu in v Beogradu. Vsaki izmed njih je hotel kongrestom dati nekaj v roke. Da smo se Slovenci s kar tremi publikacijami najbolje izkazali, je tudi res. (Zagreb je oskrbel dvoje knjig, Beograd pa eno samo.) To pa nekaterim ni po godu. Tako je te dni (»Politika«, 16. t. m.) izšel članek z naslovom: »Zašto su strani pisci dobili utisak, da kod nas postoji samo slovenačka, hrvatska i — jugoslovenska književnost?« s podpisom: Knjižarsko udruženje Kraljevine Jugoslavije u Beogradu.

Prehajam preko zamere, ki jo čuti zveza knjižarnarjev, ker ni bila naprošena, da izda neko slavnostno publikacijo o priliki dubrovniškega kongresa in ker od strani peen-klubov ni bila niti na kongres povabljena. Zanimive pa so nekatere ugotovitve v obsežnem članku, ki se tičejo tudi nas in ki so navadno zavijanje dejstev, in jih je treba kategorično zavriniti. Tako-le filozofira neimenovani iz Zveze knjižarnarjev: »Da je bilo, dakle, više planskoga rada i više osećanja korektnosti među našim piscima, Knjižarsko udruženje i njegovi članovi koje se bave izdavanjem knjiga, pokazali bi se dostojni poverenja. A tada se ne bi desilo da u Ljubljani izlazi (!) »Blätter aus der

OPAZOVALEC

Ogledalo

»Največji dnevnik dravske banovine« o vsaki priliki ponosno trka na svojo visoko moralno in daje lekcije na vse strani. To glasilo patentirane naprednosti in nacionalizma seveda kar žehi od navdušenja »po duševni, srčni in telesni izpopolnitvi«; posebno rubrika »Iz življenja in sveta« je polna prelepih zgledov takih plemenitih podvigov. Treba si je samo ogledati nekaj naslovov v tej zakladnici, na pr. »Princesa in vlomilec«, »Evgenična sterilizacija v Nemčiji«, »Ni hotela razgaliti prsi«, »Senzacionalna ločitev v Ameriki«, »Smrtonosni skok operetne zvezdnice«, »Smrt portretista lepih žen« (18. III. t. l.); ali »Ločeni stopajo v zakon«, »Evgenična sterilizacija« (zopet — očitno zelo pereče vprašanje za jutrovec!), »Kraljica lepote primožila plantaže«, »Zapeljana žena«, »Le-potna kraljica — blazna«, »Razkrinkana Mata

Hari« (s sliko nage plesalke!) (28. IV. t. l.). Nedavno smo v »Jutru« brali še drugo zelo vzgojno stvar, neko Srimškovo »novelo« iz vojnih dni, v kateri se napredni javnosti nudi pravi vzorec karsniškega naturalizma najbolj prešustne vrste. Čisto normalno je, če »najvplivnejši« dnevnik ob nesreči svojega bližnjega, ko se vsakemu od groze stiska srce, stika po njegovih največjih intimnostih, po njegovi zakonski postelji in z naslado razglasa vsemu svetu, da je bil nesrečnež ne samo luetik, marveč — o kako pikantno! — tudi biseksualen! Kakor je videti, se pri »Jutru« resnično trudijo za »napredovanje« svojega občinstva. Toda vse navedeno je zasenčilo to, kar se je zgodilo zadnje dni. Prišli so svečani dnevi, v Ljubljano je dospelo polno gostov in »Jutro« se je moralo izkazati. Najprej se je zopet razpisalo v visoko zapetem ovratniku o »moralni vzgoji«, »čistem, vzornem« življenju itd., potem pa šlo na delo, napelo vse svoje zmognosti in talente. Prav nedolžna reč je za to osredje, če prijetno kramlja o »francoskih« doživljajih naših »hribovcev«, o »deklicah« v mar-

Po kongresu

Mednarodni kongres pisateljev, ki se je vršil konec majnika letošnjega leta v Dubrovniku, ni bil samo neka turistična in družabnozabavna prireditel, pa tudi ne kako stanovsko zborovanje poklicnih literatov, marveč neprimerno več: živa slika današnje Evrope v njeni duhovni problematiki, notranji razravnosti, v obupni in pogumni borbi duha proti neuduhu, proti posiljevaločemu ga političnemu terorju, reakcionarstvu in raznim topouminim bahaškim nacionalizmom. Ta slika ni bila prevlečena s kako diplomatsko polituro, zato se je odražala mnogo rezkeje in pravilneje kakor na primer kaka diplomatska igra na razorožitveni konferenci v Ženevi ali pa, recimo, zadnji čas na gospodarski konferenci v Londonu. Občinstvo iz okolice je zategadelj kmalu začutilo važnost teh srditih besednih borb in debat, ki so se kresale v prostorih preprostega dubrovniškega gledališča, zato je v velikem številu navrelo v dvorano, da je bilo gledališče z zborovalci in udeleženci vred neprestano zasedeno do zadnjega kotička. Videli so tam bele halje dominikancev, »otmeno« lice dubrovniškega gospara poleg plemenitega, fino rezanega profila njegove žene, preprostejšega moža iz okolice, da, prihajali so poslušati in gledati celo iz nebližnje okolice, iz Bosne, iz Travnika.

In bogme, bilo si je vredno ogledati to sliko, to predstavo, razvijajočo se v treh evropskih jezikih, ki ji je dala vprizoritev dramske alegorije »Dubravka« na predvečer zborovanj na trgu pred Rektorsko palačo pomemben simbolični poudarek.

V tem nizu dramatskih slik in alegorij je uklenil stari Gundulič v nekoliko okornih, težkih, starinsko betežnih verzih živo in tvorno svobodoljublje starih Dubrovčanov, teh kmetiških ponosnih slovenskih ljudi, ki so privreli iz gora, z vzhoda v ta prečudni obmorski kraj. V mogočnem koralu so zadonele fanfare sklepno himno o svobodi, ki ga je spremljal skoraj bogoslužben akt, ko izpusti knez dubrovniški v znak težnje po svobodi, ki živi nesmrtna v vseh kreaturah tega sveta, dva ujeta bel-goloba iz rok, da sta veselo in mogočno odprhutala proti temno zasinjlemu nebu. Ta presunljiva slika je ustvarila v človeku občutje, kakor da se je otrešel težkih jetniških vezi naših dni, se iznebil moreče peze današnjosti in kakor da je sam svoboden in prost, da stoji na starih svobodoljubnih in svobodnih tleh, kakor bi bil kje izven mej vsake države, takorekoč eksteritorialen, kakor je in mora biti eksteritorialen pri svojem snovanju v bistvu vsak resnično tvoren in stvariteljski duh.

V tem znamenju, v tem občutju so se pričela zborovanja, ki jih je vodil prvi dan Anglež H. G. Wells, s sprva nekoliko prepomirljivo taktiko, a je nato na zame naravnost genialen način zakrenil tok stvari tako, da bi se pokazala jasna slika. In ta slika se je res pokazala. Odpale so vse točke teoretičnega značaja, ki so bile na dnevnem redu, spregovorilo je življenje samo iz neposredne preteklosti. Bila je tam nemška delegacija (sestoječa res da ne iz najprvovrstnejših zastopnikov) z ne-lahko nalogo, da bi zagovarjala današnje stanje duhovnih stvari v Nemčiji, kakor požig knjig, ki so premnože med njimi prešle že danes v last vse-

ga kulturnega človeštva, ter preganjanje mnogih pomembnih, današnjemu režimu nevšečnih pisateljev. Nemška delegacija se je kljub zahtevi pretežne večine zborovalcev uprla temu, da bi se sploh kaj govorilo o Nemčiji, češ da PEN-klubi niso politične združitve, in kakor da je vandalsko požiganje umetniško vrednih knjig ter preganjanje kakemu režimu slučajno nevšečnih pisateljev stvar, ki se ne tiče vseh članov vseh PEN-klubov, ki so osnovani na najglobljih vezeh, ki družijo in spajajo resnično tvorne duhove vseh narodov in držav v eno samo duhovno stvariteljsko občestvo. Človek je pričakoval, da bo nemška delegacija vstala in skušala pogumno iz svojega nacionalnega etosa, ako živi v nji, braniti in razložiti trenutne zablode svojega režima. Tako nekako je poskusil — a seveda zaman — opravičevati italijanski delegat Marinetti nemško početje. Ne, nemška delegacija se ni želela niti pogledati iz oči v oči z enim izmed preganjanih nemških pisateljev, ki je bil tam navzoč, marveč se je v znak protesta dvignila in zapustila, ne, pobegnila iz dvorane. In tedaj se je razgalila prava slika, kajti ta pobeg je spremljal oglušujoč krik in vik, cepetanje z nogami in zasmeh. In človek je videl, da navzlic vsem vsaj devetindevetdeset odstotkov duhovnih ljudi ne odobrava tendenc, ki se uveljavljajo danes v nekaterih evropskih zemljah. Da je duhovna svoboda duhovno tvornemu človeku še danes njegova najdragocenejša svojina.

Ta slika se je še reliefneje, še izraziteje odražala prihodnji dan, ko je spregovoril preganjani nemški pisatelj Toller v svojem imenu in v imenu

slowenischen Lyriker« i »Slovenische Erzähler«, niti bi se dogodilo, da se u ruke stranaca daje »La Slovenie« (misli na dr. Steletovo brošuro), brošura u kojoj se govori »o posebnoj, slovenačkoj grupi«, a još manje bi se desilo da Matica Hrvatska itd. — — tako da neupućeni stranci nisu mogli (še kako lahko so se!), da se snadu među 6 knjiga od kojih je, na našu sramotu, samo jedno, beogradsko izdanje »Narodne prosvete« (misli na »Jugoslavische Dichter« v priredbi dr. Nikole Mirkovića), nosilo jugoslovenski naziv, a ostale publikacije jedino plemenska imena« (podčrtal jaz). Na drugem mestu v istem članku se operira s pojmom »jugoslovenski peen-klub«.

Zveza knjigarnarjev torej ne ve, da obstajajo v Jugoslaviji trije peen-klubi! In ne ve, da »jugoslovenskega peen-kluba« do danes še ni! Resnici na ljubo pa je treba povedati to-le: Slovenci smo na dubrovniški kongres prišli še najbolj pripravljeni in smo po knjigah, ki so nalašč za kongres izšle, gostom po pravici in resnici pokazali ono, kar smo, to je resnično stanje. Zveza knjigarnarjev pa od dejstev beži.

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino ali delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga v ljudo vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Še „Belgrad“ in „Beligrad“

G. senator Ivan Hribar nam piše, da nikdar ne piše »Belgrad«, ker šteje to za grdo pravopisno napako in germanizem, ampak vedno »Beli grad«.

Ker nismo in tudi ne bomo postali jezikosloven ali slovničen list, ugotavljamo čisto na kratko:

Tudi »Beli grad« je nedvomno pravilna slovenska oblika, kar ni »Beograd« nikoli.

Zakaj pišemo mi »Belgrad«, smo že povedali. Germanizem to ni, kar izpričujejo stara imena slovenskih krajev in mest: Novgorod na Ruskem, Slovenjgradec pri nas, in navsezadnje »Beograd« sam. Nekje in nekoč smo brali celo vrsto takih imen. Toda kakor rečeno, to spada v strokovne knjige in liste. Tudi v Aškerčevem »Izletu v Carigrad« je, če se prav spominjamo, stvar bolj natančno obrazložena.

Nove politične stranke

Bivši minister dr. Voja Janič, zdravnik dr. Drag. Smiljanič in odvetnik Pavle Todorović so poslali Aci Stanojeviću pismo, v katerem ga obveščajo, da zapuščajo njega in njegove pripadnike, ki pod firmo glavnega odbora radikalne stranke in v imenu radikalov vodijo akcijo, od katere doslej ni imel nobene koristi niti narod niti država. Izjavljajo, da v bodoče nočejo več ostati neaktivni; z neposrednim delom med narodom bodo po možnosti skušali realizirati namene bivše radikalne stranke. Čisto politična vprašanja so stopila v ozadje; zelo aktualna in važna pa so gospodarska

svojih preganjanjih drugov. In najsi se je kongres po sili časovnih razmer nadvse rezko zaključil, ne da bi se bil prav za prav končal in prinesel kake pozitivne rezultate, je vendarle ostavil v človeku, ki motri z resnimi skrbmi in zavestjo lastne odgovornosti današnji razvoj dogodkov v Evropi in po svetu, neprizadet po trenutnih gestih, ki omamljajo množice in ki se skušajo nasilno uveljavljati kot edino zveličavne, nekaj globoke moralne utehe, ki je v današnjih dneh zlasti pisatelju, oblikovalcu in kritiku družbe in dobe, bolj potrebna nego kdajkoli. Samo iz žive sile svojih moralnih imperativov more črpati pisatelj svoj nepristranski in nepodkupni pogum pri svojem delu. Ti moralni imperativi, v katere je izzvenel Tollerjev govor in prav za prav duhovna smer vsega kongresa, so: Za poglobljeno zavest pisateljeve odgovornosti! Za poglobljeno zavest enotnega duhovnega občestva vseh kulturno tvornih ljudi! Za svobodo duha! Za svobodo vesti! Za svobodo misli in besede!

Glasbeni pregled

Cerkveni koncert dne 2. junija. Izvajal pevski zbor Glasbene Matice ljubljanske. Dirigent: M. Polič, orgelske točke mons. Stanko Premerl. Obsegalo je sledeči program: Hladnik: Slavnostni preludij v c-duru, solo-orgle. Petelin-Galus J.: Pater noster, Ave Maria, Medio vita, Ecce quomodo, moritur justus. Bassani: Larghetto (orgle). Gallus: Ubi Plato, Laus et perennis, Gloria. Bach: In dulci iubilo. (orgle). Gallus: Alleluia, Cantate Domino!

in socialna vprašanja. Zato naznanjajo dr. Janič in tovariši osnivanje radikalno-socialne stranke, katere program bo realizacija pravega radikalizma in socialnega napredka in čimprejšnja zadovoljitev nujnih narodnih potreb v vseh panogah javnega življenja.

Sarajevske »Radničke Novine« pa so prinesle članek, v katerem se dr. Živko Topalović in Josip Petejan ogrevata za obnovitev socialno-demokratske stranke. O tem piše tudi na široko slovenska »Delavska Politika«. K temu jih sili dejstvo, da razredno delavstvo doslej nima stranke, ki bi zagovarjala njegove interese; kajti vse dosedanje stranke skupno s snujočo se Janičevo radikalno-socialno so meščansko-kapitalističnega značaja.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težjih se duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja. Kdor je z nami enakih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

Slika

V »Našem Glasu«, listu za državne nameščence in upokojence, označuje upok. gimn. ravnatelj Ivan Košnik položaj in politično nesamostojnost državnih upokojencev pravilno takole:

Mnogo nas je. Število državnih upokojencev je abnormalno veliko. To slišimo vsako leto o priliki proračunske debate. Čujejo se razni nasveti. Besed je dosti, dejanj pa nobenih. Mi smo mirna čreda, zadostuje par pastirjev, pa se pasemo v miru. Uslužbeni davek, kuluk in drugo se nam odteguje neopaženo, brez bolečin. Pri volitvah se zanašajo stranke brez skrbi na naše glasove. Kot državotvoren element gremo na volišče do zadnjega moža in oddajamo svoje glasove za kandidate, ki so vzeli v zakup državotvornost. Ali ni prav tako? Kaj pa hočete več? Zadostovati nam mora, da se nas pohvali. Zadovoljni moramo biti, če se nam že kaj obljubi. Višek sreče naj nam bo, če se nam nasmehlja kak poslanec.

Ali na ljubljanskem magistratu ne znajo slovensko?

Že večkrat smo opazili, da je slovenščina uradnih razglasov ljubljanske občine kaj borna — o jeziku v aktih rajši molčimo! Zdaj pa se je celo zgodilo, da niti javni napisi več ne upoštevajo pravopisnih pravil; nad vhodom podzemeljskega stranišča se je te dni zasvetil napis: »MOŽKI!«. Ali nimajo pri občini nobenega človeka, ki bi obvladal vsaj pravopisno abecedo, da bi mu dajali take stvari v pregled? Če je to res, naj se zatečejo na pomoč h kateremukoli slavistu; gotovo bo lahko dobili koga, ki bo tako stvar rad opravil in mislimo da celo zastonj — pri ljubljanskih razmerah to ni brez pomena! Sicer pa v pričujočem primeru zadostuje, če pokličemo na posvet kakega šolarčka, ker jim bo vsak hitro povedal, da se piše »MOŠKI!«; beseda je namreč pridevnik, nastal iz »moški«, kar da edinole »moški«. — Sicer pa se sliši, da je »moški« vendarle prav. Pravijo namreč, da je to le množina od pomanjševavnice »možek«, ker v Ljubljani — in vsej Sloveniji — ni več nobenega moža ne moškega, marveč je vsakdo le še — možek! Potemtakem pa so na občini ne samo dobri jezikoslovci, marveč tudi psihologi!

Vse točke so bile pod spretnim vodstvom M. Poliča izvajane jako dobro. Zenski zbor je bil mestoma negotov, včasih premočan, v splošnem pa prav dober. Orgelske točke je izvajal St. Premerl z njemu lastno vituoznostjo odlično. Zbor je bil deljen pri zadnji točki na tri dele: na glavnem koru in obeh stranskih korih. Obisk je bil zadovoljiv. Ponovili so koncert II. t. m. v rojstnem kraju J. Petelina-Gallusa, Ribnici, kjer so mu odkrili spominsko ploščo.

Klavirski koncert gojencev zagrebške Glasbene Akademije iz šole prof. Kumarja v Filharmoniji je tudi potekel prav dobro. Izvajali so izključno skladbe slovenskih in hrvaških modernistov. Koncert je prenašal radio.

Verne slike smoternega dela so nam nudile produkcije konservatoristov, ki jih je bilo ob zaljučku preteklega študijskega leta vse polno: dve produkciji gojencev operne šole (vodi Cirila Škerlj-Medvedova), ena dramsatične šole (Osip Šest); klavirski večer gojencev prof. Toneta Ravnika s komponisti: Tajčević, Bela Bartok, Barvinski, Chopin (za dva klavirja: Brillante Variationen), Saint-Saens: Caprice Arabe op. 96., Rahmaninov, Schumann etc. Predvsem so se odlikovali: Kane P., Menardi Pija in Adamič B. Pokazali so izvrsten napredek.

Nadalje koncert dveh absolventov srednje šole konservatorija, čelista O. Bajdeta in pianista R. Gallatie, ki je tudi izpadel moralno izvrstno, materialno pa bolj slabo, in violinski koncert absolventa visoke šole kons. L. Pfeiferja. O tem in o ostalih prireditvah tega meseca bom poročal prihodnjič.

Zveza slovenskih agrarnih interesentov

V nedeljo 18. junija se je vršil v dvorani Delavske zbornice občni zbor te zveze, ki je bil zelo dobro obiskan. Razni govorniki so povedali marsikaj zanimivega izza kulis političnega življenja in o delovanju komisije za agrarno reformo. Zveza se ni le morala boriti proti veleposestnikom in njih eksponentom (vmes baje tudi županom), ki so se na razne načine trudili, da si pridobijo vplivnih zagovornikov in so baje iz teh razlogov vstopili v razne ugledne organizacije, imela je težavno stališče tudi nasproti upravi za razlastitev gozdov. Zbor je izrekel soglasno zaupnico dr. Janžetu Novaku, ki je bil kot član te upravne komisije »razrešen« in se mu je zahvalil za njegova prizadevanja v prid kmetov in bajtarjev. Zbor je enodušno zahteval, da se borba za zemljo z vso odločnostjo nadaljuje. Načelo, da naj bo zemlja tistega, ki jo obdeluje, mora biti osnovno načelo kmečko-delavskega gibanja, ki zahteva nov socialno pravičen in demokratičen družabni red. Zato postavlja Zveza zahtevo, ki je danes gospodarska nujnost, naj se zadruga, ki so se organizirale na razlaščenih veleposestvih, združijo v veliko skupno gospodarsko organizacijo, ki edina more uspevati v današnjih razmerah.

Poročilo o delovanju Zveze navaja, da je ta prve mesece svojega obstoja organizirala 177 zadrug za prevzete razlaščenih posestev.

Te vrstice prinašamo zgolj kot kronisti v poročilo.

Mladina med sabo

Z univerze

Univerzitetno razsodišče je začelo z ostrimi preiskavami in zasliševanji akademikov, ki so se udeležili neke demonstracije na vseučiliškem balkonu, kjer so baje padali nespodobni vzkliki. S svarilnimi kaznimi mislita gg. rektor in prosvetni minister v bodoče onemogočiti slične izbruhe mladostnega nezadovoljstva.

Vseučiliški odbor, o katerem smo podali v zadnji številki kratko, informativno poročilo, se je baje — kakor doznavamo iz poučene strani — razšel. Govori se, da je prišlo do nesoglasij med zastopniki akademske mladine v odboru in ostalimi njegovimi člani. Baje je neki zastopnik akademikov na seji predlagal, naj člani odbora pokažejo svojo dobro voljo in resno stremljenje s tem, da sami med sabo zbero primerno vsoto, ki naj služi kot osnovna glavica za nadaljnjo nabiralno akcijo. Gospodar, med katerimi so elitni zastopniki našega gospodarstva, so — kot se govori — ta predlog kot neresen odklonili. Od takrat se je nahajal mnogo obetajoči odbor v krizi; sej ni prirejal več. Pričakujemo še formalno potrjene vesti, da se je odbor zaradi nerazumevanja od strani mladine rebus in factis razšel.

Jugoslovensko napredno akademsko društvo »Jadran« je priredilo z izdatnimi podporami gg. bana dravske banovine in načelnika mestne občine ljubljanske baje nad vse uspelo propagandno ekskurzijo v Belgrad, kjer je skušalo navezati stike z enako mislečimi belgrajskimi akademiki.

Društvo slušateljev filozofske fakultete pa je za binkošti obiskalo našo Koroško; ekskurzija se je vršila v dokaj majšem obsegu, saj je morala izhajati z edino podporo g. načelnika mestne občine ljubljanske v znesku 600 Din. Izlet pa je kljub temu lepo uspel. Morda so bili uspehi 10 skromnih filozofov za našo stvar celo večji kot priznani uspehi 110 Jadranovih izletnikov v Belgrad.

Jug. katoliškima akademskima društvoma »Danica« in »Borbi« je uprava Akademskega doma na Miklošičevi cesti odpovedala društvene lokale. Razkol med starimi in mladimi se nadaljuje. Odklonilno stališče do starešinstva, nerazumevajočega stremljenje sodobne mladine, sta po Triglavu sedaj zavzeli tudi vodilni katoliški akademski društvi. — Le »Zarja« na katoliški in »Jadran« na napredni strani še sledita svojim duševnim očetom.

Jugoslovensko nacionalistično akademsko društvo »Edinstvo« poskušajo ustanoviti na univerzi akademski pripadniki fašističnih pokretov okoli »Pohoda« in »Pobede«. Priprave so v teku že celo leto; tudi pravila ima pripravljajalni odbor — kajpada — policijsko že potrjena; vendar pa ne pride do ustanovnega občnega zbora. Pa ne, da bi klubu primanjkovalo tistih 50 ljudi, ki so menda po novi univerzitetni uredbi potrebni za formalno ustanovitev akademskega društva. Spričo treznosti in razsodnosti akademske mladine bi skoraj mislili, da bo kaj takega.

Vsem, ki vam je obstoj neodvisnega, odločno našega, notranji naši koncentraciji služečega lista pri sre, podprite nas z rednim plačevanjem naročnine!

